ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ-1

ՀՈԳԵԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ-2

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ-1

Ա. Նորատունկեան

1. Գիրի և գրականութեան մէջ երկի մը կամ ֆերթողականի մը «ըսած»ը և այդ ըսուած բարին «նշանակութիւն»ը երկու տարբեր բաներ են:

Օրինակի համար, այդ գրութեան իմ մէջս արթնցուցած զգացումը և հրճուանքը որ կը զգամ, կամ յարուցած հարցումները, և ինծի տուած ներշնչումը: Այս է գրուածքի մը առժէքը և գրութեան մը նշանակութիւնը, ու ոչ միայն բառերը:

Առաջինը լեզուաբանութեամբ կը զբաղի, իսկ երկրորդը գաղափարով կամ իմաստով: Տրամաբանական է որ նախ լեզուն նկատի առնենք:

2. Ժամանակ մը կար որ չկայինք, ժամանակ մը պիտի գայ երբ պիտի չ՛ըլլանք, և սակայն ժամանակ մը պիտի գայ երբ յաւիտեան պիտի ըլլանք:

3. Ապաշխարութիւն.-

Մեղաւոր մը կապաշխարէ--կը զղջայ իր յանցանքներուն և սխալ գործած մեղքերու համար: Ագահ մը, կեղծաւոր մը, ստախօս մը, պոռնիկ մը կամ գող մը կ՛ապաշխարեն:

Երկրորդ Ծնունդ.--

Կռապաշտ բահանայ մը որ Քրիստոսի մէջ կը գտնէ այ՛ն ինչ որ կը կարծէր որ ունի իր հաւատալիքին մէջ: Այս անձը կը պարտաւորի յեղաշրջել իր բոլոր գաղաբարականը և փիլիսոբայութիւնը:

Հաւատալ.--

Անոնց համար որ իրենց կեանքը ապրած են պարզ գոյութեան մը մէջ առանց հետապնդելու և գիտակցելու իրենց հաւատքին իսկութիւնը:

Առաջնորդուելով յաւիտենական կեանքի խոստումով, իրենց կը մնայ միայն հաւատալ:

4. Խոնարհութիւնը և Խաչելութիւնը նախա-Քրիստոնէական «հեթանոսական» ըմբռնումի շրջանին, ոչ թէ առաքինութիւն չէին սեպուեր, այլ՝ նուաստութիւն կը նկատուէին Յունական գաղափաբանութեամբ և մտածումով: Քրիստոնէական տեսանկիւնով, անոնք դարձան առաքինութիւն և աստուածային սէր:

5. Օձ մը որքան ալ փոխէ իր մորթը, օձ ըլլալէ չի դադրիր, ստեղծուած մը ոչ թէ իր երեւոյթը փոխելու է, այլ՝ իր միտքը, իր

էութիւնը և իր իսկութիւնը:

6 "Agape" սիրել բառը այս իմաստով Յոյն հեթանոսական գրականութեան մէջ երբէք չէ գործածուած: Այս բառին գործածութիւնը եղած է միայն 70-նից Թարգմանութեան մէջ և միայն բանի մը անգամնէր: Նոր Կտակարանի մէջ 120 անգամներ գործածուած է: Միայն Քրիստոնէական ըմբռնումով կը հասկցուի «Agape» սիրել բառը:

7. "Cosmos" Յունարէնի մէջ կը նշանակէ կարգ և կանոն: Յետոյ կը նշանակէ «աշխարհ». որովհետեւ աշխարհ շատ սխանչելի և կանոնի յետեւողութեամբ շինուած է: "Cosmos" կը նշանակէ նաեւ «գեղեցկութիւն» որովհետեւ Յոյները «կարգն ու կանոնը» գեղեցկութիւն կը սեպէին:

8. Մեկնաբանութիւն կամ բացատրութիւն ամենեւին կամ երբէք անճնական հաւատքի տեղը չի գրաւէր:

9. Աստուածաբանական հարցման մը բացատրութիւնը կամ պատասխանը մարդու մը բաղցին միայն մէկ մասը կը հաճեցնէ:

Քրիստոնեայ ըլլալու համար՝ անճի մը ամբողջականութիւնը պէտք է գոհացուի: Մարդ՝ իր հոգեմտաւորական փորճառական և զգացողական ամբողջականութեամբ համոզում պէտք է գոյացընէ:

Առաւել ըլլալով այս նոր համոզումը իր կեանքը պէտք է դեպի բարին փոխակերպէ:

10. Աստուածային յայտնութիւնը կրնայ ըլլալ մարդու մտքին մէջ: Աստուած կը լուսաւորէ մարդկային հասկացողութիւնը, գիտակցութիւնը, տրամաբանութիւնը կամ ըմբռնելու բանականութիւնը:

11. Նմանապէս Աստուած կը յայտնուի մարդու զգացումներու ներաշխարհին մէջ: Շատ մարդիկ՝ զԱստուած բառերով չեն կրնար բացատրել, կամ իրենց հաւատքը չեն կրնար համադրել, կամ նոյնիսկ երբեմն սխալ կը բացատրեն:

Ասիկա ոչ անհաւատութիւն է ու ոչ ալ թերութիւն: Ամէն մարդ իր զգացողութիւնը բառով արտայայտելու արուեստը չունի:

Կարեւորը այդ զգայնութիւնը ունենալն և ճանչնալն է:

12. Մարդ կայ, որ շատ բեղեցիկ արտայայտուելու կարողութիւնը ունի իր իմաստասիրական լեզուաբանական ճիրքով և սակայն ն զգացողութիւնը կը պակսի: Կրնայ գեղեցիկը և բարին բացատրել, սակայն գեղեցիկը ու բարին չսիրել կամ նոյնիսկ ուրանալ:

13. Աստուծոյ փնտրածը՝ գեղեցիկն ու բարին սիրել և զգալն է: Գեղեցիկին, բարիին ու արդարութեան բաղցը ուենալ է ոչ թէ որպէս մտային հետաքրքրութիւն, վարժութիւն կամ տեսաբանութիւն, այլ՝ մարդու էական ու ամբողջական ապրումի փորձառութիւն: Հայերէն լեզուով բառ մը կայ որ ընդհանուր հասկացողութիւնը կը պարփակէ, այդ բառը գիտնալ է: Գիտնալ բառը, թէ մտային, թէ զգացական, թէ գիտակցական և թէ մարմնական ամբողջական հասկացողութիւն կը նշանակէ:

14. Անառակ Որդին հաւատք ունէր իր հօրը սիրոյն և ներումին: Հայրն ալ հաւատք ունէր իր որդւոյն անկեղծ զղջումին, այս երկու--հօր և որդւոյն հաւատքը--արդարութիւն սեպուեցաւ և հաշտութիւն ստեղծեց:

15. Կրնաս անհաւատի մը կամ տարբեր կրօնք հաւատացողի մը հու հաւատքդ բացատրել և վերլուծել իր ամենայետին մանրամասնութիւններով և նոյնիսկ հասկցնել և համոզել զինք:

Սակայն այս չի նշանակեր որ ենթական բեզի պիտի հաւատայ: Հաւատալը անձնական և փորձառական բայլ մը առնել է դէպի պարապութիւն և անհունութիւն ոչ թէ համոզումի վրայ յենած, այլ՝ սիրոյ մղումէ բշուած կամ ակամայ հմայուած:

16. Եկեղեցին որ միաբանութիւնն էր հաւատացեալներու, ի վերջոյ գործածուիլ սկսաւ բարեղէն տաճարներու և ճարտարապետական կառուցուած եկեղեցիներու փոխարէն: Եկեղեցին եղաւ դպրեւանքը Աստուծոյ թագաւորութեան: Մահացու ու վտանգաւոր է մտածել որ Եկեղեցին ինքն իրեն համար ստեղծուած է, կամ եկեղեցիին նպատակը ինքն իր մէջն է:

Եկեղեցիին նպատակը, Աստուծոյ տեսիլքը վկայել է մարդոց:

Այն տեսիլքը որ յայտնուեցաւ Յիսուսի Մարդեղացումով, ապրումով, նուիրումով, սիրովն ու ինքնակամ զոհողութեամբ:

Եկեղեցիին նպատակը՝ հաւատացեալը Յիսուսի՛ նմանցնել ըլլալու է: Միայն Յիսուսը տեսնելով՝ անձ մը կրնայ Անոր նմանիլ:

17. Հաւատքի տեսութիւնը, որ աչքի տեսութենէն շատ կը տարբերի, սակայն նաեւ տեսութիւն կը կոչուի: Երբեմն աչքի տեսութիւնը կը խաբէ մարդը, իսկ հաւատքի տեսութիւնը երբ աստուածայայտնութեամբ ըլլայ, միշտ ճշմարիտ է:

18. Այն Արարիչը որ հողէն և կաւէն շինուած մարդուն կեանք շնորհեց, ինչո՞ւ պիտի չկարենայ կոյրին և կաղին, հիւանդին կամ բորոտին բժշկութիւն տալ:

Աստուած ստեղծաբար կը նորոգէ կեանքը: Մարմնական

բժշկութիւնը՝ ինքնին աստուածային ստեղծագործութիւն է:

19. Հաւատքը՝ հոգւոյն գերագոյն աչքն է:

20. Փառաւորել կը նշանակէ համբաւը բարձրացնել, մեծարել: Խոշորցնել ինչպէս խոշորացոյցով: Երջանկութեան զգացողութեամբ համակել: Բան մը մեծարելու բուն նպատակը զայն աւելի մօտէն գիտնալու համար է: Ինչպէս մանրացոյցով առարկա մը կը խոշորցնես որ անոր ամբողջութիւնը կամ խորքը հասկնաս: Նոյնպէս ալ մենք երբ Աստուած կը փառաւորենք ու Զինք կը մեծարենք Իր մանրամասնութիւնները կը տեսնենք, այսինքն՝Իր սքանչելիքները, զմայլելի և հիանալի հրաշալիքները:

Կ՛ուզե՞ս Աստուած աւելի մօտէն ճանչնալ, փառաւորէ և մեծարէ Զինք:

21. Հաւատացեալ մը, երբ իր վախը յաղթահարէ, սիրոյ զօրութիւնը անսահման և անպարտելի կընէ զինք:

Սէրը՝ վախը կը նուաճէ:

22. Ինչո՞ւ ստորագնահատել նիւթը և մեղանչական մակդիր տալ անոր: Միթէ ան եւս արարչագործութեան արդիւնք մը չէ՞:

Ո՞վ ստեղծեց նախանիւթ կաւը, որ բոլոր արուեստներու անդրանիկն է:

Հիւսուածեղէնը՝ ըլլայ ան պատմուճան կամ հագուստ միթէ կենդանութեան հոգի՞ ունի: Սակայն երբ Եղիա մարգարէն հրեղէն ձիերու կառքով երկինք բարձրացաւ, ու իր վերարկուն Եղիսէ մարգարէին ժառանգ ըլլալու նետեց, Եղիա մարգարէին վերարկուն զօրութիւն ստանալով հրաշագործ եղաւ: Դ Թագ. Բ.14

Ինչպէս իր մը, առարկա մը կը դիւթուի կամ կը կախարդուի, նոյնպէս վերարկու մը, թաշկինակ մը կրնայ աստուածային զօրութիւն պարունակել:

23. «Իմ կեանքս կուտամ իմ ոչխարներուս համար:..Իմ Հայրս զիս կը սիրէ անոր համար որ Ես Իմ կեանքս կուտամ....Ես Ինքս կուտամ զայն»: Յով. Ժ.15, 17-18:

Յիսուսի մահը ոչ թէ Իր ոչխարներուն մեղքին գաւութիւն ըլլալու համար եղաւ, այլ՝ Իր ոչխարները սիրելուն համար: Որպէս պաշտպան Իր ոչխարներուն և աննահանջ չարին սադրանքներուն, Յիսուս հերոսաբար մեռաւ, մեզի ցոյց տալու թէ չարին հակառակ պէտք չէ կենալ նոյնիսկ մինչեւ մահ:

Որովհետեւ չարը պիտի կործանի Աստուծո՛յ միջոցաւ:

Իսկ Յիսուսի մահը կը փաստէ Իր Հօրը հանդէպ ունեցած հա-

ւատարմութիւնը, ու նաեւ որպէս խրախոյս Իր աշակերտներուն՝ որ պիտի հետեւին Իր բայլերուն: Որպէս յուսադրիչ գրաւական այս վեհ անձնուրացութեան, Աստուած կը յարուցանէ Իր Միածին Որդին որպէս բաջալերութիւն և յորդոր Իրեն հետեւելիք վկայ ու նահատակ եկեղեցիին:

Յիսուսի խաչելութիւնը ապացոյց մըն է որ Իր աշակերտները արգիլուած են զէնք գործածելու ինչպէս որ Հայ Ազգը առանց զէնքի գործածութեան խաչուեցաւ 1915 ին և սակայն չմեռաւ, այլ յարեաւ և թիտով այսօր շատ աւելի է:

24. Յիսուսի ծնունդը ճանչցուեցաւ արեւելքի մոգերու կողմէ որոնք ոչ Հրեայ էին ու ոչ Աբրահամի սերունդ: Նոյնիսկ Յիսուսի խաչելութեան ուր Ինք ճանչցուեցաւ որպէս արդար՝ Հռոմէացի հարիւրապետի կողմէ էր: Երկու անձերն ալ հեթանոս կը կոչուէին Հրեաներու կողմէ: Հեգնական չէ՞ միթէ այս դէպքերը «Աբրահամի սերունդ» բառը տառապէս առնողներուն համար:

25. Յիսուսի ծննդեան յայտնութիւնը ազգային կամ բաղաքական յայտարարութեամբ չեղաւ: Նոյնիսկ Յիսուսի դատավարութիւնն ու խաչելութիւնը իրիկուան մութին տեղի ունեցան ջահերու լոյսի տակ ու խաչելութիւնը տիեզերական խաւարումով որու ջահերն էին կայծակները:

Սուրբ Հոգիին աշխատանքն ու գործունէութիւնը լռելեայն է: Պատճառը՝ որովհետեւ մարդիկ շատ զբաղ են ու իրենց ականջները աշխարհի աղմուկով լեցուն: Նոյնիսկ եթէ Հոգին Սուրբ խօսի, պիտի չիմացուի մարդ արարածի կողմէ: Հետեւաբար Աստուած Իր Միածինը մարդեղացուց: Յիսուս Իր կեանքով և ապրումով խօսեցաւ մարդոց որոնք չէին կրնար լսել: Աստուած Իր Սէրը՝ Յիսուսի ապրումով և խաչելութեամբ արտայայտեց:

Միայն անոնք Աստուած գիտցած կ՛ըլլան երբ իրենք ալ իրենց կարգին իրե՛նց կեանքով կը խօսին և Յիսուսի ապրումը իրենց կեանքով կը ցոլացնէն: Ներկայիս մարդիկ տեսնե՛լ և շոշափե՛լ կ՛ուզեն, ու ոչ միայն լսել:

26 Դիտա՞ծ ես աղքատութեան ժպիտը և ունեւորութեան անձկութիւնը:

27. Քրիստոնեայ եկեղեցւոյ բազմա-աղանդ ըլլալը ո՛չ սիրոյ պակասին համար և ո՛չ զիրար ատելու համար ըլլալու է, այլ՝ Քրիստոնէութեան «բազմաճեւ» ըլլալուն համար ըլլալու է:

Քրիստոնէութիւնը օրէնք մը կամ կանոն մը չէ որ միակտուր և մէկ ձեւ ունենայ միայն այնպէս ինչպէս բարակուսի կամ

երանկիւն մը: Քրիստոնէութիւնը ապրում մըն է, կեանք մըն է, շարժում մըն է, զօրութիւն մըն է ինչպէս երկինքի ամպերը:

Կարելի՞ է ամպ մը այս կամ այն ճեւը ունենայ միայն:

Որքան ծիծաղելի է այդ հարցումը ուղղել: Նոյնն է նաեւ Քրիստոնէական Եկեղեցին ու հաւատալը:

Եկեղեցին սկսաւ սուրբ ամպահովով մը Պենտէկոստէի օրը, ու պիտի շարունակէ որպէս կենսատու ոյժ ու զօրութիւն: Շարժում մընէ Եկեղեցին ու ոչ լճացում մը:

Քրիստոսի Եկեղեցին ծիածան մըն է ճաճանչագեղ, խոստմնալից ու յուսադրիչ: Այս երկնասքանչ ծիածանը կազմուած է միլիոնաւոր շիթերու բաղցրանուագ ներդաշնակումով կամ համակարգումով: Եթէ այս ջրածին շիթերը չ՛ըլլային յօդաւորութեամբ բաժնուած, և ըլլային միացոյլ ջուր, մարդկային գեղեցկութեան բաղցը զրկուած պիտի ըլլար ծիածանի կախարթիչ հրապոյրէն:

Թող ըլլանք եգիպտահայ, Պոլսահայ կամ Լիբանանահայ, ըլլանք Առաբելական, Կաթողիկէ կամ Աւետարանական, սակայն ըլլանք բաղցրանուագ ու ներդաշնակ ստեղծելու համար Հայկական Ծիածան մը երկնակամարի շամանդաղ տարածութեան մէջ:

Որպէսզի, հասակ նետող նոր սերունդին, կարենանք Յիսուսի բաշողական և հրապուրիչ զօրութեամբ հաւատացնել ու մարզել թէ սէրը և նուիրումը աւելի զօրաւոր են և կենարար բան մետաղային զէնքը:

28 Առաբելութիւն--դեսպան, պատուիրակութիւն յանձարարութեամբ ուղարկել--առաբեալի դերը կատարել:

Վսեմ գործ, դեր, գործունէութիւն:

Առաքում--ալիքներու կամ ճառագայթներու արտամղում:

29. Առաբելականութիւնը գործունէութիւն մըն է, աշխատանք մըն է, գործոն ըլլալ է: Պաշտօնավարութիւն մըն է--պաշտօնարկութիւն--վարքագիծ ցուցաբերել է:

30. Առաբելականութիւնը հաղորդականութիւն մը չէ, և ոչ ալ կարգ կամ տիտղոսի դասաւորում և կամ պաշտօն: Ոչ անուանակոչում է և ոչ ածական, այլ՝ գործառնութիւն ինչպէս արեւը անուն մը չէ այլ կենարար ուժ և ստեղծագործ զօրութիւն:

31. Մինչեւ Պէնտեկոստէ, Առաբեալները "աշակերտ" անունը ունէին իսկ Ս.Հոգւոյն մկրտութենէն յետոյ՝ շարունակ առաբեալ մականուանեցան: Մատ ԺԱ.1, ԺԴ. 26, Ի.7, Յով Ի.2:

32. Աշակերտները բարձրագոյն ուսում չունէին: ուղղար-

կըւած մէկ առաբեալ զինբ ղրկողէն մեծ չի կրնար ըլլալ:

Յով.ԺԳ.16, Առաբ.Դ.13

Բոլորն ալ Յիսուսը լբեցին ու բախան: Օտարներն էին Յիսուսը թաղողները: Առաբեալները իրենց վկայութիւնը զօրացընելու համար շարունակեցին հրաշբներ գործել: Առաբ. Ե.15:

Հրաշբներու զօրութիւնը պակսեցաւ Առաբեալներու մահովը:

32.--Յիսուս երկու անգամ ծարաւ զգաց.

1.--Սամարացի կնոչմէ ջուր խնդրեց.

2.--Խաչին վրայ ծարաւ եմ ըսաւ:

ՅՅ. Մարդկային ամենագեղեցիկ և վսեմ յարաբերութիւնը և շփումը կարելի կ՛ըլլայ միայն փոխադարձ սիրով ու ոչ միակողմանի:

34. Յունական իմաստասիրութիւնը «ՍԷՐԸ» բացատրած էր վարկածային և հայեցողական *սպըչլատիժը0 պրիսմակէն, իսկ Յիսուս բացատրեց զայն Իր կեանբի ապրումով: Սիրոյ գերագոյն յայտնութիւնը Յիսուս ցուցաբերեց երբ կամովին ողջագուրեց խաչը:

35. Օձ մը որբան ալ փոխէ իր մորթը, Օձ ըլլալէ չի դադրիր: Ստեղծուած մը ոչ թէ իր երեւոյթը փոխելու է, այլ՝ իր կերպարանբը, իր էութիւնը և իր իսկութիւնը:

36. Միակ գոյութիւնը որ ծիր կամ շրջանակ չի պահանջէր կամ պէտբ չունի, Աստուած է: Աստուած այնբան ներդաշնակ և համադրեալ է Ինբ Իր մէջ որ առանց շրջանակի, բացարձակ ազատ և անկախ, կրնայ գործել առանց այլասերելու և խանգարուելու:

Իսկ ստեղծուած եղելութիւններ և արարածներ որ իրենց համակարգիչ բնոյթը ստացած են Արարիչէն, պէտբ ունին շրջանակի ծիրի և պայմանի: Որովհետեւ առանց շրջանակ օրէնբի կամ պատուէրի եղելութիւն մը կամ արարած մը կրնայ իր ներդաշնակութիւնը կորսնցնել և բոլորովին այլասերիլ:

Մարդկութեան մոլեգին արշաւը, իր բոլոր ոլորտներուն մէջ, ազատութիւն և անկախութիւն դիմակին ետին, մտաւոր, հոգեկան և բաղաբական այլասերումի և կորուստի գահաւէժ սեմին կը գտնուի:

37. Մարդ՝ իր մարդ եղբայրներէն չի կրնար խոստովանանբ պահանջել: Պահանջելը՝ ոչ-Քրիստոնէական մտածում կամ խորհրդածութիւն է, բրիստոնեայի մը համար, հրաժարի՛լ է օրէնս-

դըրական և Մովսէսական Օրէնքէ ու ներե՛լ է պարտապանը:

38. Վերակառուցել թէ վերակազմել--

Վերականգնել--վերակազմակերպել, եղծանուածները և խայխայուածները , խանդուածը բարւոխել :

Յարութիւնը--Վերակենդանացում է, կենսագործունէութիւնը, աճումն ու զարգացումը վերականգնել է: Մտքի և հոգիի վերազարթնում է : Վերստին գործել և ճեռնաւկութիւններ հիմնարկել է, վերակերտուիլ: Վերարտադրուիլ, վերստեղծուիլ և պատկերիլ է Արարիչ Աստուծոյ:

39. Քրիստոնէութեան բոցավառ կանթեղը ՍԷՐՆ Է անդադտական անդատաստանական, անդատողական և անսակարկ:

40. Սիրոյ Պատասխանատուութիւնը--

Սէրը որեան ալ անճնուէր ըլլայ կամ ջերմեռանդ՝ նոյնեան նաեւ ըլլալու է պատասխանատու:

41. Մարդ՝ բայտը տաշելով--պակսեցնելով--իր նմանութիւնը կու տայ անոր:

Աստուած՝ մարդուն Իր հոգին և շունչը տալով--աւելցնելով մարդը Իր կերպարին և նմանութեան կը բարձրացնէ և կարժանացնէ:

42. Տրամադրութեան ոյժը ընդէմ տրամաբանութեան:

Տրամաբանութիւնը՝ դատողութիւն ընելու և ուղիղ մտածելու հոգեկան կարողութիւնն է տրուած փաստերու յենելով:

Տրամադրութիւնը այն հոգեկան ընդունակութիւնն է որ տրուած փաստերը, պայծառ և կամ աղօտ ցոյց կու տայ: Ուստի տրամաբանելու ընթացքին՝ տրամադրութիւնը շատ մեծ դեր կը գործէ:

43. Համակարգիչ մեքենայի կոճակներէն մին եթէ կոխէս, արդիւնքը կ՛ըլլայ կայծակնաւաք և բազմարդիւն: Պատճառը, որովհետեւ այդ կոճակին ետին, կայ ծրագրուած ու խորհուած, համաչափական և ելեկտրականացած կազմուածներ:

Կոխէ գրամեքենայի կոճակ մը, ու արդիւնքը կ՛ըլլայ միայն մէկ տառ:

Այս է տարբերութիւնը Աստուծոյ խօսքին, ու մարդու խօսքին:

Աստուծոյ խօսքին ետին կայ ծրագրուած և համակարգուած զօրութիւն, իսկ մարդուխօսքին ետին կայ պարապութիւն--ինչպէս կ՛ըսեն պարապ խօսք է:

44. Հրեայ Մարգարէներ և տեսանողներ, Բաբելոնեան աքսորի շրջանին, իմաստատրեցին իրենց ազգային կրօնական հաւատքը:

Միսական ու արարողական հիմէն վերցուցին ու կանգնեցուցին իրենց հաւատքն ու ապրումը, որակական, գիտակից և հոգեկան համոզումներու իմացական փորձառութեան վրայ:

45. Աստուածայայտնութիւնը մշտնջենական է և շարունակական: Գետի մը նման որ կը հոսի:

«Իսկ եթէ դուք որոշ կերերու շուրջ տարբեր կը խորհիք,
Աստուած Ինք ձեզ պիտի լուսաբանէ» Փիլ. Գ.16:

46. Աստուած Ինչո՞ւ թէ բարիներուն և թէ չարերուն կ՛օգնէ:

Որովհետեւ բոլոր ստեղծուած գոյացութիւնները և եղելութիւնները՝ Աստուծոյ սեփականութիւնն են: Եթէ Աստուած չարերուն ագարակին արեւ կամ անձրեւ չղրկէ, Աստուած ոչ թէ չարերը պատժած կ՛ըլլայ, այլ նաեւ ագարակը, բուսականութիւնը և բոլոր թռչունները և նաեւ կենդանիները:

47. Յիսուս ջանաց հաշտեցնել աշխարհամարդը Աստուծոյ հետ, ոչ որովհետեւ Աստուած բարկացած էր մարդկութեան, այլ որովհետեւ մարդ արարածը հեռացած էր Աստուծմէ, մինչ Արարիչ Աստուած կը սիրէր աշխարհը:

48. Րաֆֆին՝ ազգին մտատիպարին ու երազին մէջ ստեղծեց երեւակայածին հերոսներ, իսկ Յիսուս դաստիարակեց ու փոխակերպեց պարզ ձկնորսները առաքեալներու, որպէս կենդանի սիւցազուններ:

49. Ի՞նչ է ներկան եթէ ոչ անցեալի «աւանդութեան և մշակոյթի» յիշողութիւնը և ապագայի գործադրութեան իրականութիւնը: Հետեւաբար ներկան՝ յաւիտենականութիւն մըն է ինքն իր մէջ: Շարժուն ժամանակ մը որ նաեւ կրնայ կոչուիլ անժամանականութիւն:-

50. Ներկան՝ միջոց մըն է ժամանակին, որուն մէջ շարժումը, որ զօրութենական հոգին է տիեզերքին, կը ստեղծագործէ, կը ծննդագործէ, գործադրութեան կամ յօրինելու իրականացման հրամաններ կարձակէ: Ըմբռնումի այսպիսի դիտանկիւնը կը դառնայ «յաւիտենական ներկան», ուր անցեալի ըմբռնումն ու ապագայի ակնկալութիւնը, ներկայի տարածութեան ընդմէջ կը նոյնանայ: Այս է Աստուածատես գիտակցութիւնը և ճանաչումը որ

կը կոչուի «տիեզերական ներկան» կամ մեծ «ԳՈՅ»Ն:

51. Այն ինչ որ կը յիշատակուի, և այն ինչ որ կ՛ակնկալուի, յաւիտենական ներկային մէջ գոյ կրնայ ըլլալ:

52. Հաւատալ կը նշանակէ նոյնանալ թէ հաւատացածին և թէ բոլոր հաւատացեալներուն հետ. որոնք կը հաւատան իւ հաւատացածիդ «Աստուծոյ»: Եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ, պարտական ենք վստահիլ նաեւ անոնց որոնք կը հաւատան Անոր. կարելի է անհաւատապէս և ազատօրէն հաւատալ, սակայն այս հաւատալը անկախօրէն չգործադրուիր: Հաւատալու ազատ իրագործումը որ կը կարծուի րոպէական ըլլալ, իրականութեան մէջ պատմական է ու դարաւոր անցեալէն կու գայ, մեր հաւատալոյս պապերէն:

53. Քրիստոնէութեան «Ի՞նչ»ը չէ որ Քրիստոնեան պիտի ազատագրէ, այլ՝ անոր «Ինչպէ՞ս»ը: Այս «Ինչպէ՞ս»ը՝ հաւատալ է:
Հաւատալը՝ հաւատքն է Անհաւատալիին, ջերմօրէն ու խանդավառօրէն:

54. Յիսուսի Մարդեղութիւնը խորհրդազգաց յայտնագրութիւնն է անմոռնալի Հօր Աստուծոյ բաղցրահայեաց ու խորածածուկ խորհուրդին:

55. Գողգոթան՝ վիշտին սրբութիւնը և հաւատքին զօրութիւնը խորհրդաւորողը եղած է:

56. Սինա լեռը՝ Գողգոթա սարին տեղի պէտք է տայ և Մովսէս ու Եղիայ՝ Յիսուս Քրիստոսի:

57. Հայ կեանքի ազգայնօրէն մշտանորոգ աւիւնը, եղած է Քրիստոսահաւատք Եկեղեցին:

58. Հրաշալի Յարութեան ամենայատկանշական կոթողները, Հայաջինջ եղեռնէն յետոյ, եղած են տարասփիւռի Եկեղեցիներն ու դաստիարակչական Վարժարանները:

59. Ինչպէս ատօմը արեգակնային դրութեան մանրակերտն է, նոյնպէս մարդ՝ մանրակերտն է Աստուծոյ, Անոր Հոգիին ու շունչին կայծն ըլլալով:

60. Աւետարանն ու անոր ոգին՝ հաւատացեալներ պատրաստող

անփոխարինելի դարբնոցն է:

61. Յիսուս՝ Իր Անձին և ապրումին միջոցաւ ցոյց տուաւ Աստուծոյ դիմագիծը:

62. Քրիստոնէութիւնը՝ ոմանց համար կրօնասիրական ճառ է կամ դաւանական մարզանիւ...գործնական Քրիստոնէութիւնը անձնուրաց ապրո՛ւմ է:

63. Հայ ազգը ծննդագործեց և դիեցուց Նարեկացիներ և Շնորհալիներ, Խորենացիներ ու Կոմիտասներ: Ի՞նչ կը ծնընդագործէ ներկայ բաղաքակրթութիւնը:

64. Կը նշմարե՞ս բու ինքնութեան կերպարդ արդի մարդկային ընկերութեան տագնապին մէջ:

65. Կուսակրօնութիւնը սեռային յարաբերութենէն ոչ հրաժարիլ է և ոչ սեռային յարաբերութիւնը դատապարտել է, այլ՝ բնական և մարմնական մղումները զսպելու ու հոգեղէն զօրութիւն ստանալու հոգեգիտական կարգապահութիւնն է:

66. Հոգին՝ տիեզերքի աննիւթական իսկութիւնն է:

67. Ի՞նչ է հայրենիքը, եթէ ոչ մեր հողը իր զաւակներով, իր մշակոյթով, իր աւանդութեամբ և իր հաւատքով:

68. Պետութիւններ՝ իրենց հերոսներուն՝ կու տան խիզախութեան խաչեր, իսկ Յիսուս կը յանձնէ նուիրումի և նահատակութեան խաչեր:

69. Երազի ու կարօտի ճամբորդները--տեսիլքի ու հաւատքի ուխտաւորներն են:

70. Յիսուսի Խաչելութիւնը՝ Արարչին բաժնեկցիլն է մարդկութեան ցաւին ու տառապանքին: Խաչելութիւնը պէտք է երեւի ոչ միայն նահատակութիւն ու չարչարանք, այլեւ՝ Երկնայինին մասնակցութիւնը աշխարհի ու մարդկութեան ցաւին ու թշուառութեան:

71. Այլախոհութեամբ չխաչենք արդարութիւնն ու իրաւունքը:

72. Գողգոթան՝ վիշտին սրբութիւնը և հաւատքին զօրու-

թիւնը խորհրատորող կենդանի ու տեսանելի աստուածային սիրոյ յայտնութիւնը դարձաւ:

73. Անշուշ և անծանօթ՝ Գողգոթա և Բեթլեհեմ անունները դարձան պատմութիւն, օղակուելով Յիսուսի:

74. Կեանքի փիլիսոփայական խնդիրները սահմանաբակուած էին լեզուի տրամաբանական վերլուծութեամբ: Յիսուս՝ Իր անճառազոհ ապրումովը դիւրահասկնալի դարձուց զանոնք համայն մարդկութեան:

75. Տրամաբանութիւնը՝ մտային ուսմունք կամ մարզանք ըլլալով հանդերձ, դառնալու է նաեւ մարդկային ապրում:

76.--Մեր եկեղեցիներու աւերակներն անգամ դարերու խունկը ունին իրենց վրայ: Իւրաքանչիւր քար խօսուն մասունք մըն է Հայ սիրտին և հոգւոյն:

77. Մարդ՝ հոգի և ջունչ ստացող տարբեր ճառագայթումներ

78. Յիսուս երբ պատգամեց լերան քարոզը, ունկնդիրներուն սիրտերուն մէջ հաւատքի ծիածան սկսաւ ժայթքիլ:

79 Վէպի մը ողնասիւնը կը կազմէ դժբախտ դէպքեր, իսկ հաւատքի առանցքը կը կազմէ յաղթական Յարութիւնը Յիսուս Քրիստոսի:

80. Մառայելու է Քրիստոնէութեան նոյնիսկ արուեստի հնարաւորութեամբ, որովհետեւ Գերագոյն Արուեստագէտը՝ Աստուած Ինքն է:

81. «Դուն որ նիւթերուն մէջ ամէնէն նիւթականն ես, Ով Պատարագեալ Մարդեղութիւն: Դուն մեր երգն ես, մեր Կանչը, մեր Գաղափարը, Իդէալը, Իմաստը, Գաղափարաբանութիւնը: Մեր Ոյժը:

Դուն մեր ամենէն հոգեկանն ես: Դուն՝ ամենէն չօշափելին նաեւ՝ անտեսանելի կապը հայրերուս, նախնիքներուս, ցրուած արենակիցներուս հետ: Դուն՝ այսօրուան աղօթքս: Պարզէ՛ անբացատրելի խորհուրդը այդ հրաշքիդ: Քու բեկանեալ Մարմնիդ: Ով անթափանց, փակ խորան, խորհրդատուր աշխարհ:

Հրաշքները բացատրութիւն չունին: Եթէ ունենային՝ արդէն հրաշք չէին ըլլար»:

Յունուար 15, 1990
Թորոնթօ

ՀՈԳԵԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ա. Նորատունկեան

1. Ի՞նչ է Արեւելեան հոգեխօսութիւնը: Ո՞ւր և ե՞րբ սկսաւ Արեւմուտքը (Քրիստոնէական հոգեխոսութեան):

2. Հռոմէական Կայսրութեան բաժանումով սկսաւ Արեւելքի ու Արեւմուտքի հոգեխօսութիւնը:

3. Աղեքսանդրիոյ Քրիստոնէութիւնը՝ Եգիպտոս և Եթովպիա է:

4. Անտիոք և Աղեքսանդրիա ամենակարեւոր եկեղեցական կեդրոններ էին:

5. Գաղափարական մեծ ոստում մը տեղի ունեցաւ Յունաստանի մէջ--Լոկոսի մասին:

6. Բաբելոնի մէջ աստղագիտութեան--եռանկիւն չափութիւնը գործածուած էին միայն երկրաչափութեան համար:

7. Բաբելոնի և Եգիպտոսի մէջ՝ բուրմերը կը դաստիարակէին, իսկ Յոյներու մէջ աշխարհականները: Արեւելքի իմաստունները գաղտնի կը պահէին իրենց գիտութիւնը, իսկ Յոյները կը տարածէին:

8. Արեւելքի իմաստութիւնը հեղինակութեան վրայ հիմնուած էր: Իսկ արեւմուտքի մէջ բանականութեան:

9. Արեւմտեան մտքի ազատութիւնը շփոթած է արժէքներու գնահատումը: Ազատութիւնը պէտք չէ բռնաբարէ ուրիշի ազատութիւնը և պատիւը: Ուստի ազատութիւնը պէտք է սահմանաւորել:

10. Մեր աւանդական հեղինակաւորութիւնը պէտք է վերարժեւորել բանականութեամբ

"Դուք կը պահէք գիտութեան բանալիները. դուք չէք մտներ և մտնողներուն ալ արգելք կ՛ըլլաք":

11. Արեւմուտքը այնքան յաճախ կը նորոգէ իր արժէքները, որ կրնայ օր մըն ալ կորսնցնել զանոնք:

12. Արեւելքը թէեւ չի նորոգեր իր արժէքները, սակայն կը պահէ զանոնք (խորհրդաւորութիւնը):

13. Խորհուրդը չփոխուիր (Իգոն)ը յաւերժական է:

14. Արեւելեան եկեղեցիներու արժէքը իրենց խորհրդապաշտութեան վրայ հիմնուած է:

15. Արեւելեան աղօթքները թռիչք մը ունին:

16. Հայ հոգեխօսութեան ամենամեծ խորհուրդը՝ "Խաչն" է:

17. Հայերու մօտ Խաչը յաղթանակի նշան է, իսկ արեւմուտքի

մէջ զոհաբերութեան:

«Այդ սուրդ նորէն իր պատեանը դիր..., որովհետեւ անոնք որ սուր կ՛առնեն՝ սուրով պիտի իյնան»
--Մատթ. ԻՋ. 52

Վերոյիշեալ խօսքերը այնքա՜ն սուր են ու հատու և բառերը այնքա՜ն խորհրդաւոր ու կտրուկ, որ կը զգուշանամ նոյնիսկ խորհրդածել: Ինչո՞ւ կը վարանիմ մտածել: Ինչո՞ւ մտածումներս կաղօգին ու բայլերս կը տատամսին: Անորոշութեան ամպերը կը շղարշեն զիս դէպի անստուգութիւն, որովհետեւ մեզ հաւատի և աստուածճանաչութեան մէջ պահողը՝ եղաւ բաջն Վարդան Մամիկոնեան, որ սուր վերցուց պաշտպանելու համար Հայ ցեղին հաւատքը առ Աստուած Ճշմարիտ: Ան ո՛չ թէ պաշտպան կանգնեցաւ ազգի՛ն, այլ անոր հաւատքի՛ն:

Գեթսեմանի պարտէզին մէջ կային բանի մը սուր կրող աշակերտներ որոնցմէ մէկը կտրեց Մաղքոսի ականջը: Յիսուս՝ որպէս զէնքի հակընդդէմ և աւելի զօրաւոր ուժ, ներկայացուց Խաչը, ոչ որպէս միայն տեսաբանութիւն մը, այլ զայն դարձուց յաղթանակի նշանակ: Խաչը՝ իր ամբողջական անարգանքով և տառապանքով դարձաւ ոչ թէ զէնք, այլ հոգիներ սիրաշահող և անձնաւորութիւններ փոխակերպող և յաղթահարող ուժ անոնց մօտ որոնք նախ խաչած էին իրենց անձերը ու կ՛ապրէին Խաչեցեալին ճանապարհին:

Խաչի ճանապարհը կրնայ ոմանց համար յիմարութիւն նկատիլ, սակայն ոչ անոնց համար որոնք հոգեպէս յարութիւն առած են իրենց Տիրոջը հետ: Քրիստոնէութիւնը դաւանանք մը ըլլալէ աւելի ապրո՛ւմ մըն է ա՛յն Ոգեկան ներկայութեան մէջ որ Յիսուս բացատրեց «Ես ձեր մէջը և դուք իմ մէջս»: Այսպիսի խորհրդապաշտ ապրումի փորձառութենէ դուրս, դժուար է ճանչնալ Քրիստոնէութիւնը որպէս ոգեկան իրականութիւն: Քրիստոնէութիւնը շատ աւելի վեհ և աստուածային ներկայութիւն մըն է, բան թէ դաւանական կամ կրօնական հաւատամք մը: Քրիստոնէութիւնը հետեւի՛լ է Քրիստոսի ուր որ Ան շրջած է ու բալած:

Քրիստոնէութիւնը այն ճամբան է ուր շատ բիչեր համարձակած են բալել որ ճանչնան Ճշմարտութիւնը և կեանքը:

18. Հայ Եղեռնը սպաննեց ոչ միայն մէկ ու կէս միլիոն հայ, այլ բանդեց մեր աւանդութիւնը և մշակոյթը:

19. «Ես մարդը չտեսայ, այլ՝ անոր մէջ Աստուա՛ծ տեսայ»:

Մայիս 26, 1991
Թորոնթօ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ-2

Ա. Նորատունկեան

1. "Ինչո՞ւ կը սիրուին մանուկները": Որովհետեւ իրենց կամքը չեն պարտադրէր ուրիշներուն:

2. Օգոստոս Կայսրը՝ կը ներկայացնէ օրէնքը, հրամանատարները՝ ուժը և Ապողոն հեթանոս աստուածը առնականութիւնը: Յիսուս կը բաժնեկցի մարդու ցաւին ու տառապանքին, տալու համար յաւերժութիւն մարդ արարածին:

3. Կարգ մը Քրիստոնէական նախապաշարումները ստեղծուած են աստուածաբաններու և արուեստագէտ բանաստեղծներու երեւակայութեամբ:

4. Սիրոյ և գեղեցկութեան դիցուհին՝ Անահիտ (Վինուս, Աստղիկ, Արուսեակ) երբ հովին կը դպչի, կը սկսի կենդանանալ:

Որպէսզի սիրոյ գեղեցկութիւնը չբռնաբարուի, աղախին մը կը ջանայ ծածկել սիրոյ և գեղեցկութեան դիցուհին շալով մը, ա՛յն անձին համար որ զինք պիտի սիրէ: Սէրն ու գեղեցկութիւնը երբ հանրային դառնան, անասնական վիճակ կը ստանան:

Կրկին կերպով շեշտուած է այս կէտը Primavera-ի մէջ երբ Ապողոն կը ջանայ առեւանգել գեղեցկուհի մը: Bottichelli կը ջանայ իւրաքանչիւր պատկերը տեսիլքի, և իւրաքանչիւր գործը երազանքի վերածել:

5. Հեթանոս աստուածները կ՛ասպետականացնէին բիրտ և քմահաճ ուժը, իսկ Յիսուսի յայտնաբերած Աստուածը՝ Արարիչն է Սիրոյ, ողորմութեան և բաժնեկիցն է մարդկային ցաւին, որուն երկունքովը կը ստեղծագործուի մարդ: Հեթանոս աստուածները միշտ նկարագրուած են մարդոցմէ հսկայ, բայց Աստուած յայտնեց Ինքզինքը մարդոց Իր Միածնի Մարդեղութեամբ, համահաւասար մարդ արարածին: Աստուծոյ Մեծութիւնը՝ Իր բարոյակա՛ն և սրբազան նուիրումին մէջն է:

6. "Լեռան Քարոզը" Խտացեալ դասընթացք մըն էր աշակերտներուն ուղղուած: Որովհետեւ, Յիսուս երբ տեսաւ ժողովուրդին բազմութիւնը՝ բարձրացաւ լեռ: Լեռան այդ կատարէն Յիսուս խօսեցաւ Իր աշակերտներուն: Կրնայ ըլլալ որ ժողովուրդը հետեւեցաւ Իրեն և անոնք ալ մասնակից եղան աշակերտներուն խտացեալ ուսուցումին:

7. Թարգմանել գրութիւն մը՝ որքան ալ դժուարին ըլլայ, անբախտաբար է կեանքի և ապրումի մեկնաբանութեան հետ: Չի հպարտանանք միայն մեր անցեալի թարգմանիչներով:

Ինչպէ՞ս կը բացատրենք կեանքը և հաւատքը մեր նոր սերուն-

դին, այսօր: Նիւթապաշտակա՞ն և հեշտութեա՞ն դիտանկիւնէն, թէ մեր պապերուն նուիրական ու պատուարժան համոզումներով:

Կեանքի սրբութիւնն ու պատիւը ինչպէ՞ս կը բացատրենք մեր զաւակներուն, մեր կեանքո՞վ, թէ միայն խօսքով: Մոռնալու չենք՝ որ մենք եւս ակամայ թարգմանիչներն ենք մեր ապագայ սերունդին:

8. Յովսէփ և Նիկոդեմոս թաղել ջանացին Յիսուսը: Ներկայ սերունդը իմացականօրէն կը ջանայ թաղել Զայն, ինքզինք խուլ ճեւացնելով: Անոնց կարծիքով վերջ գտած էր Յիսուսի Առաքելութիւնը: Մինչդեռ Յիսուսի Առաքելութիւնը նոր պիտի սկսէր Իր Յաղթական Յարութեամբ:

9. Դաւիթ թէեւ յաղթահարած էր աժդահա Գողիաթի, սակայն չկրցաւ յաղթել իր մարմնական սեռային ցանկայարոյց մղումներուն:

10. Ադամին Անկումը--Ադամի և Եւայի "անկում"ն ու վտարումը Եդէմէն, ոչ թէ անհնազանդութիւն էր, այլ՝ աստուածային ազատ կամքին գործադրութեան սկզբնաւորութիւնը:

Մովսէս՝ մարդկօրէն բացատրելու համար մեղքն ու անհնազանդութիւնը, իր իմաստասիրութեան մէջ կը մոռնայ աստուածակերպար "ազատ կամք"ի շնորհը որ ընծայուած էր մարդ արարածին: Մովսէս անտեսելով Աստուծոյ շնորհած "ազատ կամք"ը մարդ արարածին, իր Փարաւոնեան օրէնսդրական անողորմ և դաժան դիտանկիւնէն, կը դատապարտէ մարդը և կը պատժէ վտարելով զայն աստուածչին ներկայութենէն:

Մինչդեռ աստուածառաք Աւետարանիչ՝ Յիսուս կ՛ըսէ **" Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը որ իր Միածին Որդին ղրկեց"** և կը հրաւիրէ մարդկութիւնը Եդեմական Աստուծոյ ներկայութեան ըսելով, **"Եկէք ինծի բոլոր հոգնած և բեռնաւորուածներ"**:

11. Ադամին "անկում"ով, մարդկային ստեղծագործութիւնը ոչ թէ վերջացաւ, այլ՝ Ադամ իր ազատ կամքի նախախորճովը, և Աստուծոյ գործակցութեամբ, սկսա՛ւ մարդ արարածին ստեղծագործումը որ ցարդ կը շարունակուի: Մարդկութիւնը, այսօր, կ՛ապրի իր անճին ստեղծագործումի գործընթացքի ճանապարհին առաջնորդութեամբ Յիսուսի աստուածայայտնութեամբ:

Եւրոպայի բազմաթիւ թանգարանները որոնք ծնունդ առած են Զարթօնքի Դարուն, տակաւին չեն աւարտած և անոնց լրումը երբ պիտի վերջանայ մարդ չգիտէր:

12. Ադամ երբ բացաւ իր աչքերը տեսաւ Եւան: Ադամ տեսած եղաւ ի՛ր ինքնութիւնը Եւային մէջ: Որովհետեւ իրմէ՛ շինուած էր ան: Մինչեւ որ մենք եւս չկարենանք տեսնել մեր ինքնութիւնը կնոջ մը մէջ, չենք կրնար սիրել զինք մե՛ր անճին նման: Ոչ թէ

սիրելու ենք կին արարածը միայն մեր մատչելիութեան համար, այլ՝ որովհետեւ կարողացած ենք նմանիլ իրարու հետ:

Եթէ կին արարածը պիտի նկատենք միայն մարմնակա՛ն էակ, զայն ստորադասած կ՛ըլլանք մեզմէ վար և անկարող սիրել զայն որպէս կին, այլ պիտի գործածենք զայն որպէս առարկայ մը:

13. Հեթանոս գաղափարաբանութեան մէջ՝ աստուածները կը ներկայանան բռունցքով և նիզակով սարսափեցնելու և հպատակեցնելու մարդկութիւնը: Աւետարանաջունչ, Յիսուսի յայտնութիւնը, Աստուած կը ներկայացնէ հոգեհմայ բաց ձեռքերով հիւրասիրելու հոգնածն ու ինկածը ներելու մեղաւորը և բժշկելու հիւանդը: Որպէս ապացոյց սոյն յայտնասիրութեան, ճշմարտութեան, խաչին վրայ Յիսուս կ՛աղօթէ,

"Հայ՛ր, թո՛ղ դուցա"ն:

14. Ժամանակագրակա՛ն ներկան կը զատորոշէ ազգայնամոլութիւնը՝ ազգասիրութենէն: Կրօնական և դաւանական ըմբռնումները եւս պարտին զանազանել աւանդապաշտութիւնն ու աւանդամոլութիւնը՝ աւանդապահութենէ:

Աւանդապահութիւնը այն արարքն ու միջոցն է որ ներկան կը կամրջէ անցեալին և անհատը կը զօդէ, կը միացնէ իր նախնիքներուն և անոր կու տայ ինքնութեան այն զօրութիւնն ու հաւատքը թէ ինք տիեզերքի անջրպետին անյայտութեան մէջ ոչնչութիւն մը կամ անարժէք մը չէ, այլ՝ անճնաւորութիւն մըն է որուն արմատները կու գան յաւերժէն:

Երբ կ՛այցելենք Լատին եկեղեցիները, հոն կը տեսնենք բանդակուած անցեալի սուրբերն ու մարտիրոսները: Չանոնք դիտելու չենք որպէս հեթանոս կուռքեր, այլ անոնք մեր դարաւոր անցեալի բաջազուններն են, որոնք իրենց անճնազոհութեամբ և իմաստութեամբ մեզի կտակեցին այն հաւատքը, որով մենք այսօր կը կոչուինք Քրիստոնեայ: Աւանդապահ ըլլալ՝ առասպելներու հաւատալ չէ, այլ տէր դառնալ է մեզի կտակուած սուրբ Աւետարանի շնորհներուն:

15. Տիեզերքի Խորհրդաւոր Միտքը մեզ կը կանչէ:

16. Մարդ՝ իր անճին հետ կը հակամարտի:

17. Մաօ-ին աւանդը՝ "կարմիր գիրք"ն էր իր ժողովուրդին:

Տեսութիւն մը միայն: Յիսուս Քրիստոսի արիւնագիր կտակ պատգամը՝ Իր ապրո՛ւմն էր, Իր ամբողջական Մարդեղութիւնը:

Նուիրումի և անսպառ սիրոյ զոհողութեան կեանք մը:

18. Յուն-Հռոմէական թատերգութիւնը ներկայացումն էր մարդկային ողբերգութեան: Ներկայ մեքենականացած կեանքի ապականութիւնն ու անբարոյական կենցաղավարութիւնը, մարդը կը վերադարձնէ անտառային վայրագութեան և անդատողութեան,

իսկ Յիսուս կ՛այգալուսէ Երկնային Արբայութիւնը:

19. Բնական բարերն ու ժայռերը տեղի կու տան հովերու և հոսանքներու դարաւոր շփումներու և ի վերջոյ կը փշրուին և իրենց դիմագիծը կը կորսնցնեն: Իսկ համեստ և խոնարհ անդիմագիծ կաւը, երբ հպումն կ՛ունենայ արուեստագէտ ձեռքերու և հանճարեղ բրուտի մը, կը դառնայ օգտակար անօթ մանաւանդ երբ այդ կաւը շաղախուի զինք գնահատող անձի մը կողմէ և ըստանայ ինքուրոյն բնոյթ, և թրծուի կրակին մէջ: Բնական զօրութիւնները կրնան մաշել կրանիտն ու մարմարը, սակայն ոչ երբեք համեստ ու խոնարհ կաւակերտ ceramic-ը:

Այս պատճառա՛ւ Արարիչ Աստուած չի յօրինեց մարդը՝ գոռոզ ու վէս կրանիտեայ կամ մարմարեայ ապառաժէ, այլ՝ շաղախեց խոնարհ կաւը Իր սիրավառ Ճառագայթով: Մարդկութեան ներկայ ցաւերն ու տառապանքները ոչ թէ պատիժ են ու դատապարտութիւն, այլ այն հոգեկան հնոցը, որուն ընդմէջէն անցնելով մարդ արարած պիտի փոխակերպուի ու դառնայ յաւերժաբոյր: Բնութեան որեւէ մէկ զօրութիւն անկարող պիտի ըլլայ, այնուհետեւ, մաշել

կամ փշրել սոյն ընտիր և աստուածակերտ անօթը որուն

Ճարտարապետ Բրուտը

Աստուած

Ինքն է:

Սեպտեմբեր 3, 1999
Թորոնթօ